

Skeden är 18,9 cm lång, har runt blad, 5,7 cm i diameter. Fästpunkten mellan skaft och blad är ett litet platt djurhuvud. Skaftets nedre del, handgreppet, är plant, vid båda ändarna 0,5 cm brett, på mitten 1 cm. Ovansidan är ornerad med ett sicksackband, i mönstrets vinklar bladornament. Skaftets övre del är en trind ten, upptill och nedtill avslutad med en genombruten knopp, vardera bestående av sex små profilerade blad, vartannat vikt uppåt, vartannat nedåt. På den plana delens baksida är runinskriften ristad med läsriktning uppifrån och nedåt. Skaftplattans kanter utgör den 3 cm långa inskriftens övre och nedre begränsningslinjer, runorna således 0,5–1 cm höga. Inskriften har tidigare granskats av S. Söderberg 1882, av G. Franzén 1931, av O. v. Friesen 1934.

Inskrift:

sihlaivir · a mik
_{5 10}

»Siglaiv äger mig.»

Till läsningen: Runan **a** har ensidig bistav, **r**-runan är sluten, **s**-runan har gotländsk form. Alla runorna är säkra. Bistaven i 4 **l** är förhållandevis lång, den når ända fram till huvudstaven i 5 **a** vid **a**-bistavens anslutningspunkt. Ett par repor till vänster om huvudstaven i 5 **a** förvirrar skenbart, ristningen är tydlig och runan säker. 7 **v** är en **f**-runa stungen med ett kort lodrätt streck mellan huvudstaven och den övre bistaven. 9 **r** har vinklad bistav, som på mitten ansluter till huvudstaven. Skiljetecknet efter 9 **r** består av en punkt. Framför 11 **m**, som är tydlig, en halvcentimeterlång repa, oavsiktlig, ej skiljetecken. O. v. Friesen ser efter inskriftens slut ett ristat kors: »korset framträder otydligare på foton än på orig., men är på orig. utfört svagare och med ett annat instrum. än runorna». Vad v. Friesen uppfattat som ristat är ett par tunna korslagda repor. De är utan grader, vilket inte är fallet med runorna, och är troligen oavsiktligt tillkomna. Eljest har inskriften lästs på samma sätt av samtliga granskare.

Inskriften är en ägaruppgift. Det i sådana sammanhang brukliga uttrycket **amik** har den vanliga formen utan ordskillnad markerad mellan verb och pronomen. Skedens ägare har hetat *Siglaifr*. Namnet förekommer i latinsk form med majuskler på gravstenen G 195, 196 (SIGLEWus) och med runor möjligen på en försvunnen gravsten vid Hangvars kyrka (S 19: *sihlaf* nom.). SMP-samlingarna i Uppsala har dessutom ett par enstaka, gotländska belägg från senmedeltiden. Det är också bevarat i flera gotländska gårdsnamn, Siglajvs, eljest mycket sällsynt utanför gutniskt område, Lind, Dopnamn, anför bara ett belägg från Norge (1300-talet).

C. R. af Ugglas yttrar om skeden: »Troligen gotländskt arbete av engelsk(?) typ». M. Rydbeck har muntligen meddelat mig den datering till 1300-talets förra del, som jag uppgivit i min uppsats *Svensk medeltidsrunologi* (1972). Inskriften har alltså tillkommit kort före skattens nedläggning 1361. Den är som väntat inte heller det minsta nött.

148. Dune (Näsungs), Dalhems sn. Nu i Statens Historiska Museum

Pl. 10

Litteratur: F 30: 3. K. Befallningshavande i Gotlands län t. VHAA 1.9.1881 (SHM inv.bil. 6849); S. Söderberg, Anteckningar 12.4.1882 (i Runor 7, ATA), Dunefyndets runinskrifter (ATA) C, Om några gotländska runinskrifter (i Lunds Univ. Årsskrift 24, 1888), s. 12f.; O. v. Friesen, Anteckningar 1934 (UUB), s. 153, PM 2.5.1936: Dunefyndets inskrifter enligt undersökning av Gösta Franzén okt. 1931 (SHM inv.bil. 6849); C. R. af Ugglas, Gotländska silverskatter från Valdemarstågets tid (Ur Statens historiska museums samlingar 3, 1936), Dune 38; H. Gustavson, Gutamålet 1 (1940), s. 256; B. Thordeman, Invasion på Gotland 1361 (1944), s. 186.

Äldre avbildning: H. Faith-Ell foto 1931 (runorna, ATA) återgivet i af Ugglas a. a. (Pl. IV, bland fynd från Amunde).

Guldsmycke med en sekundär runinskrift på bottensköllan av silver. Förvaras i Statens Historiska Museum, inv.nr 6849: 40.

Föremålet ingår i Duneskatten, som kom i dagen vid dikesgrävning 1881. Om fyndomständigheterna se ovan s. 18. Marken tillhör nu genom skifte Näsungs 1: 13.

Smycket, 8,6 cm i diameter, är en av tre stora brakteater, som ingick i fyndet, av vilka två bär runinskrifter (G 148 och 149). Brakteaterna utgöres av runda, något bukiga, ensidigt filigranornerade guldskivor med fem små bucklor samt en bärögla. På baksidan har en silverplåt fastgjorts, som försetts med nål och tillhörande hållare och fäste. Smycketypen är vikingatida, men det ornamentala mönstret visar att de tillverkats först på 1100-talet eller 1200-talet och synbarligen på Gotland, där samtliga bevarade exemplar påträffats. C. R. af Ugglas påpekar att typen finns avbildad på en liten stenstaty hittad vid Petsarve, Ardre sn, Gotland (SHM inv.nr 11.260) från tiden omkring 1300 (af Ugglas a. a. Pl. IV). Det här behandlade spännet har hela nålanordningen bevarad. Av bottenskållans kant är stora delar bortbrutna, men dessbättre inte det stycke där runinskriften har ristats. Inskriften är bevarad praktiskt taget i sin helhet. Den är bara 3 cm lång med drygt 5 mm höga runor, som har topparna riktade mot kanten; denna har bildat inskriftens övre begränsningslinje. Runorna har skurits in med ett vasst instrument och säker hand. Inskriften har lästs av S. Söderberg 1882, av G. Franzén 1931 och av O. v. Friesen 1934.

Inskrift:

pioki · kaupi · a mik

5 10

»Tjocke köpman äger mig.»

Till läsningen: Runorna har med sina toppar nått ända ut i kanten; mindre stycken har därför gått förlorade i små kantskador, men alla runorna är säkra. De båda skiljetecknen är ensamma punkter. Runorna **a** och **o** har ensidiga bistavar. I **p** som förlorat toppen har förhållandevis lång bistav. I r. 3 är huvudstaven borta ovanför övre bistaven. Toppen av **6 k** är borta, nedre hälften av bistaven med anslutningen till huvudstaven är dock bevarad. Likaså har topparna gått förlorade i **7 a**, **8 u**, **10 i**. **9 p** är stungen i båda öglorna. Intet skiljetecken finns mellan **11 a** och **12 m**. Den högra bistaven i **12 m** är kortare än den vänstra; bistavarna har inte gemensam anslutning till huvudstaven. **14 k** är icke stungen. Efter **14 k** finns intet skiljetecken men några oavsiktliga repor i metallytan, dock inga runor. Alla tidigare granskare har läst inskriften på samma sätt.

Inskriften är en ägaruppgift. Uttrycket **a mik** har den vanliga formen utan ordskillnad mellan verb och pronomen. Ägaren till spännet har hetat *Piokki* med tillnamnet *Kaupi*. *Piokki* är inte tidigare belagt som egennamn, inte heller i den ursprungliga funktionen som binamn i medeltida svenska källor (SMP-samlingarna). Däremot anför E. Hellquist (*Xenia Lideniana*, 1912, s. 103) ett sent belägg (från o. 1535, utan beläggställe) för *Tiocke* som tillnamn. Starkformen finns som tillnamn i ett par medeltida danska belägg (DGP II, sp. 1128) och i ett par västnordiska (Lind, *Binamn*, sp. 411). På tillnamnet *Kaupi* 'den som driver köp, köpman' finns några få belägg i SMP-samlingarna, alla från 1400-talet och lokaliserade till Östergötland.

Inskriften, som ju är sekundär och inte innehåller några tidsbestämmande karakteristika, faller inom ramen 1100-talets slut till 1361.

149. Dune (Näsungs), Dalhems sn. Nu i Statens Historiska Museum

Pl. 11

Litteratur: F 30: 4. K. Befallningshavande i Gotlands län t. VHAA 1.9.1881 (SHM inv.bil. 6849); O. v. Friesen, *Anteckningar* 1934 (UUB), s. 155, PM 2.5.1936: Dunefyndets inskrifter enligt undersökning av Gösta Franzén okt. 1931 (SHM inv.bil. 6849); C. R. af Ugglas, *Gotländska silverskatter från Valdemarstågets tid* (Ur Statens historiska museums samlingar 3, 1936), Dune 37; B. Thordeman, *Dolda skatters hemligheter* (1941), s. 102, *Invasion på Gotland 1361* (1944), s. 186 f.

Äldre avbildning: SHM foto 1936 (framsidan, ATA), återgivet i af Ugglas a. a. (Pl. IV, bland fynd från Amunde).